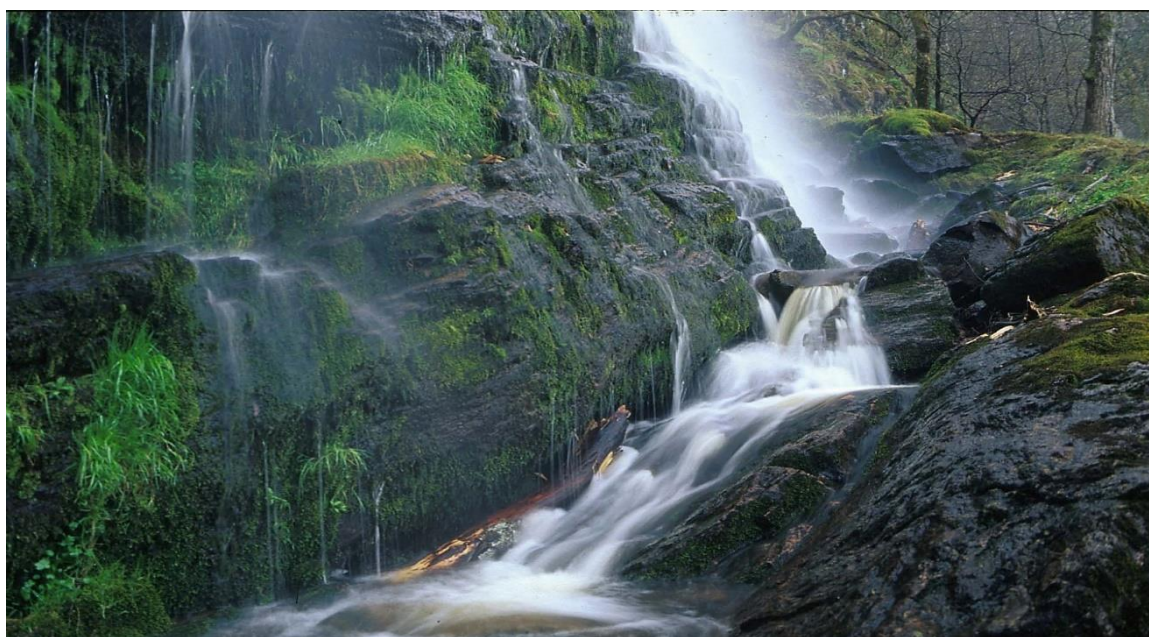

Våld i nära relationer

Handlingsplan för personal inom sektor omsorg

Våld i nära relationer	Dnr: KS 2018-216
Typ av dokument: Riktlinje	
Handläggare: Pernilla Jansson	
Antagen av: Sektorledning	Antagningsdatum: 2018-06-05
Revisionshistorik: 2018-06-05	Giltighet: 2020-12-31

Innehåll

Våld i nära relationer.....	2
Barn och unga som far illa	4
Våld mot funktionsnedsatta.....	4
Våld mot äldre	5
Hur ser våld i nära relation ut.....	5
Signaler	6
Om det framkommer att våld förekommit	8
Anmälan och sekretess.....	9
Lex Sarah och Lex Maria	9
Lex Maria	10
Vart kan jag vända mig	11

Våld i nära relationer

Våld förekommer i alla typer av nära relationer, mellan kvinnor och män, mellan män och män och mellan kvinnor och kvinnor. Äldre personer kan utsättas för våld av make/maka, av vuxna barn eller andra anhöriga, av medboende i särskilda boenden eller andra i deras närhet. Både svensk och internationell forskning visar att grovt och upprepat våld inklusive dödligt våld i heterosexuella parrelationer i de flesta fall handlar om en mans våld mot en kvinna.

Den 1 oktober 2014 trädde nya föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) om våld i nära relationer i kraft. Författningen gäller för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Syftet med den nya författningen är att höja kvaliteten i stödet till våldsutsatta barn och vuxna samt barn som bevittnat våld och att stödja våldsutövare att upphöra med våldet.

Våld i nära relationer är ett brott mot mänskliga rättigheter (www.fn.se). Det är ett globalt samhällsproblem och ett folkhälsoproblem eftersom det drabbar den utsatta personens hälsa, välbefinnande och liv.

Diskrimineringslagen (SFS 2008:567) har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. *Lag (2014:958)*.

Under 2015 anmäldes omkring 17 000 misshandelsbrott i Sverige där gärningspersonen var i nära relation med offret. I den Nationella trygghetsundersökningen uppger 16 procent av de som utsatts för misshandel att gärningspersonen var en närstående (www.bra.se). Att gärningspersonen är en närstående gäller för kvinnor i 37 procent av händelserna, medan motsvarande andel för män endast är 3 procent. Det är svårt att urskilja några tydliga trender över en längre tid för såväl män som för kvinnor (www.bra.se).

I Brås [nationella kartläggning av brott i nära relationer](#) (2014) uppgav 6,8 procent av befolkningen att de utsattes för brott i en nära relation under 2012. Andelen kvinnor som utsattes för brott i en nära relation under 2012 var i princip jämnstor med andelen utsatta män (7,0 procent av kvinnorna och 6,7 procent av männen). När man studerar utsatthet för brott i nära relationer under livstiden är det dock en större andel kvinnor som uppger att de varit utsatta; drygt 25 procent av kvinnorna och knappt 17 procent av männen i befolkningen (www.bra.se).

Även när man studerar psykiskt våld och fysiskt våld separat visar sig utsattheten under 2012 vara jämnt fördelad mellan könen; 6,8 procent av kvinnorna och 6,2 procent av männen utsattes för psykiskt våld, medan 2,2 procent av kvinnorna och 2,0 procent av männen utsattes för fysiskt våld (www.bra.se).

De två vanligaste brottstyperna är systematiska kränkningar och försök att inskränka friheten. En del utsätts för både fysiskt och psykiskt våld inom relationen. Av dem som utsattes för fysiskt våld under 2012 blev närmare 85 procent även utsatta för psykiskt våld, medan knappt 28 procent av dem som utsattes för psykiskt våld även blev utsatta för fysiskt våld (www.bra.se).

Vanligare att kvinnor utsätts för grövre våld

Även om utsattheten under 2012 verkar vara jämnt fördelad mellan kvinnor och män, är det vanligare att kvinnor utsätts för grövre våld som leder till behov av hjälp och stödinsatser, och då framför allt sjukvård. Bland de personer som blev utsatta för grov misshandel uppgav 29,1 procent av kvinnorna och 2,4 procent av männen att de uppsökte, eller hade behövt uppsöka, en läkare, sjuksköterska eller tandläkare (www.bra.se).

De bakgrundsfaktorer som verkar ha starkast relevans är ålder, familjerelation, utbildning, boendeform och ekonomiska förutsättningar. Utsattheten är högst bland personer i åldrarna 16–34 år, ensamstående föräldrar, personer med högst gymnasial utbildning och personer boende i flerfamiljshus. Utsatta kvinnor har ofta sämre ekonomiska förutsättningar än kvinnor som inte blivit utsatta. Det verkar inte finnas några tydliga skillnader i utsatthet mellan personer som är födda i Sverige och utrikesfödda (www.bra.se).

Nästan hälften av de personer som varit utsatta för psykiskt våld under 2012 uppger att våldet har varit återkommande under året. Kvinnor uppger i högre utsträckning att de blivit utsatta för återkommande psykiskt våld, 56 procent av de utsatta kvinnorna jämfört med 40 procent av de utsatta männen (www.bra.se).

Merparten polisanmäler inte

Av de som blev utsatta för brott i en nära relation under 2012 uppgav 3,9 procent att de hade polisanmält händelsen eller någon av händelserna. Andelen kvinnor som gjort en anmälan var något större än andelen män. Det i särklass vanligaste skälet till att man inte polisanmält det man utsatts för, är enligt denna kartläggning att man betraktar händelsen som en småsak. Att man i stället redde ut händelsen på egen hand anges också ofta som skäl (www.bra.se).

Brottsplats

Allmän plats är den typ av brottsplats som är vanligast vid misshandel. Därefter följer arbetet/skolan. Minst vanligt är att ett misshandelsbrott har ägt rum i den utsattas, gärningspersonens eller någon annans bostad, respektive på någon annan plats. Skillnaderna är dock stora mellan könen. Utsatta kvinnor uppger i betydligt högre grad än utsatta män att de har blivit utsatta för misshandel i en bostad (36 jämfört med 6 %). När män utsätts för misshandel är brottsplatsen en allmän plats i mer än hälften av fallen (62 %), medan motsvarande andel för kvinnor är en tredjedel (33 %). Arbetsplatsen eller skolan är en ungefär lika vanlig brottsplats för män och kvinnor, 23 respektive 26 % (www.bra.se).

Fakta om våld i nära relationer

- Drygt var femte person i befolkningen har någon gång i sitt liv utsatts för brott i en nära relation (Brå 2014).
- 6,8 procent av befolkningen uppger att de utsattes för brott i en nära relation under 2012. (Brå 2014)
- 16 procent av de som blivit utsatta för misshandel uppger att gärningspersonen var närstående (NTU 2014).
- En nära relation avser här att man har, eller har haft, ett partnerförhållande med en flickvän, pojkvän, hustru eller make, oavsett om man är sammanboende eller ej (www.bra.se).

Osynligt problem

Våld i nära relationer är oftast ett osynligt problem, de flesta söker inte hjälp eller polisanmäler självmant. Partnervåld kan drabba kvinnor ur alla samhällsklasser, men samtidigt finns det en samvariation med vissa sociala och ekonomiska omständigheter. Enligt en omfångsundersökning som gjordes 2001, En slagen dam, så framkom att var tionde kvinna var utsatt för våld av sin nuvarande partner. Var tionde barn har upplevt våld i sin familj. Våldet kan även fortsätta efter en separation.

Dubbelt utsatta

Äldre kvinnor och män är en bland andra grupper i samhället som är extra sårbara för våld och övergrepp, och är på det sättet dubbelt utsatta. Det kan handla om dennes hälsotillstånd eller beroendesituationer som gör att äldre har svårare att skydda sig, berätta om våldet eller ta sig ur situationer där de är utsatt för våld.

Exempel på andra grupper som är dubbelt utsatta är invandrare, personer med funktionshinder, personer med missbruksproblematik och personer som lever i samkönade relationer. Där är det extra viktigt att omgivning och samhälle är uppmärksamma och agerar för stöd och skydd för dessa dubbelt utsatta grupper.

Beskrivning av brott i nära relation

Brott i nära relation är ett samlingsbegrepp för flera brott där offer och förövare har eller har haft en nära relation. Socialstyrelsen anger att utgångspunkten för om någon ska betraktas som närstående eller inte, är om det finns eller har funnits en nära och förtroendefull relation mellan den som utövat våldet och den som utsatts för brottet. Exempelvis omfattas makar, sambor och pojk- eller flickvänner, föräldrar, syskon, mor- och farföräldrar, barn och barnbarn eller andra personer som personen har en nära och förtroendefull relation med. Även personal kan ha en förtroendefull och nära relation till personen/brukaren varför även personal kan omfattas av begreppet. Bedömningen av vem som ska betraktas som närstående ska göras utifrån familje- och levnadsförhållanden i det enskilda fallet. Brotten kan vara fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld. Det kan också vara brott där man tvingar eller hotar någon, stänger in någon eller befinner sig hemma hos någon utan lov.

Hedersrelaterade brott sker inom familjen där motivet är att upprätta familjens heder. Hedersrelaterade brott är ett samlingsbegrepp för flera olika typer av brott.

Barn och unga som far illa

Den som arbetar i en myndighet som berör barn och unga eller i sitt yrke kommer i kontakt med barn eller unga ska genast anmäla till socialnämnden om han eller hon misstänker att ett barn eller ung person far illa eller riskerar att fara illa. Samma skyldighet gäller också den som arbetar inom privat verksamhet som berör barn och unga samt personal i vård och omsorg. Den som har anmälningskyldighet kan inte vara anonym.

Anmälan görs till socialtjänsten i den kommun där barnet bor. Den kan göras

- Telefonledes, skriftligt via brev eller skriftligt via e-post.

Våld mot funktionsnedsatta

Personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning löper större risk än andra att utsättas för våld och övergrepp. Att vara blind eller ha rörelsesvårigheter är exempel på fysisk funktionsnedsättning. En psykisk funktionsnedsättning kan vara en utvecklingsstörning eller att ha svårt att kommunicera. Funktionsnedsatta har även en starkare beroendeställning till anhöriga och personal, sina nära relationer, som ofta är de som utsätter den funktionsnedsatta för våld och övergrepp.

Våldet är ofta osynligt

Våld mot personer med funktionsnedsättningar är ofta osynligt på det vis att en del personer med funktionsnedsättningar träffar väldigt få personer, kanske bara dem som ger dem vård. En del funktionsnedsättningar innebär svårigheter att förstå och göra sig förstådd. Det kan innebära att de inte blir trodda när de försöker berätta om övergreppen eller att de inte förstår att de blivit utsatta

för brott. En nedsatt förmåga att kommunicera förvärrar ytterligare utsattheten och innebär en extra stor sårbarhet.

Kvinnor och barn med funktionsnedsättningar är extra utsatta

Kvinnor med intellektuella eller psykiska funktionsnedsättningar blir oftare utsatta för våld och sexuella övergrepp än andra kvinnor.

Barn med funktionsnedsättningar löper större risk att utsättas för våld och övergrepp än barn utan funktionsnedsättningar. När barn behandlas illa, sker det oftast inom familjen.

Våld mot äldre

I brottsoffermyndighetens undersökning "Ofrid" som gjordes 2001 uppgav 16 % av kvinnorna och 13 % av männen att de efter sin 65-års dag hade varit utsatt för våld och övergrepp. Det är tre gånger så många kvinnor som män som lider av en bestående rädsla av utsatthet efter sin 65-års dag och kvinnorna har i högre grad än männen en försämrad hälsa pga. av konsekvenser av våld eller övergrepp. Undersökningen visade att den vanligaste förövaren var en familjemedlem. Våldet kan ha uppstått när mannen eller kvinnan har blivit sjuk eller dement vilket innebär påfrestningar för relationen eller pågått en längre tid.

Alla som är utsatta för våld i nära relationer har rätt till stöd och skydd från samhället och så här säger Socialtjänstlagens paragraf (5 kap 11§) om stöd till brottsoffer:

- Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.
- Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.
- Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.
- Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver. *Lag (2012:776).*

Hur ser våld i nära relation ut

Våld och övergrepp är inte enbart av fysisk art, det kan även förekomma andra former av övergrepp som till exempel psykiskt våld, verbala kränkningar och hot och som måste uppmärksammas innan det övergår till fysiskt våld. I många situationer kan våldet vara gränsöverskridande och innehålla olika former av våld och övergrepp samtidigt.

Definition av våld

"Våld är varje handling som genom att den skrämmer, smärftar, skadar eller kränker försöker påverka annan person att göra något mot sin vilja eller avstå att göra något den vill" *Per Isdal, Alternativ till våld.*

Våldet kan se olika ut, här kommer några exempel men det finns många fler:

- Psykiskt våld
verbala kränkningar, isolering, kontroll, förstöra ägodelar, hot, skambeläggande, gester, metodisk nedtryckning, utfrysning, "tala över huvudet", inte få sova
- Fysiskt våld
kasta saker, knuffa, hålla fast eller släpa, dra i håret, nypa, slå, skaka, ta strypgrepp, sparka, hota med vapen, tvångsmata
- Försummelse
medvetet felaktig medicinering, bristande hygien, otillräcklig föda, sakna hjälpmedel som t ex tandproteser, hörapparat, glasögon, försvåra i stället för att underlätta vardagen
- Ekonomiskt utnyttjande
stöld av pengar eller ägodelar, utpressning, kontroll över ekonomin, påtvungna i ändringar testamente, god man överskrider befogenheter
- Sexuellt våld
tvingas utföra eller genomlida sexuella aktiviteter som man inte vill ha del i, sexuellt kränkande språk

Signaler

Våld och övergrepp i nära relation är oftast inte en enstaka händelse utan snarare ett mönster av olika grad. När äldre eller funktionsnedsatta personer utsätts för våld är det oftast mycket svårare att upptäcka, eftersom personerna oftare är i beroendeställning, vilket minskar deras möjligheter att söka hjälp.

Det kan också vara så att personerna lever ett mer isolerat liv som försvårar upptäckt. Sjukdomen eller funktionsnedsättningen kan i sig innebära svårigheter för personen att uttrycka sig och berätta om sin situation.

Det finns många signaler på våldsutsatthet. Nedan beskrivs några exempel på signaler att vara uppmärksam på, det finns naturligtvis fler.

- Blåmärken, rodnader, klösmärken, svullnader och andra tecken på fysiskt våld
- Förändring av personlighet eller beteenden
- Psykosomatiska symtom som ont i magen, ökad oro, klängighet, isolering, personen säger och gör saker hon inte brukar, otrygghet
- Lågt självförtroende, osäkerhet
- Depression
- Interaktionen med partnern (han/hon talar över huvudet eller säger nedsättande saker)
- Pengar tar slut hela tiden
- Tillbakadragenhet, isolering
- Sömlöshet, ätstörningar
- Ovilja att tala om relationen eller ett krampaktigt sätt att tala om hur bra relationer är
- Självskadebeteende
- Utagerande beteende
- Undviker vissa personer eller platser
- Stress och koncentrationssvårigheter, förvirring
- Motsätter sig fysisk kontakt t ex vill inte bli tvättad
- Ändrat beteende då närstående är med
- Svårt att prata enskilt med den närstående
- Tackar nej till insatser – insynen är begränsad

- Närstående verkar utmattad och uttrycker maktlöshet/trötthet

Hur frågar man?

Det kan kännas svårt och känsligt att ställa frågor om våld i nära relationer. Samtidigt vet vi att våld i nära relationer är ett dolt problem och att många brottsoffer inte berättar om de inte får frågan. Därför kan det vara avgörande för våldsutsatta att personal ges förutsättningar att berätta genom att ställa frågor.

Det kan vara smärtsamt för den utsatta att redogöra för hur han/hon har det. Därför kan samtalet behöva ta tid. Det är viktigt att utgå från vilken person man har framför sig. Man kan behöva formulera sig olika beroende på kommunikationsförmåga, ålder med mera. Demens, psykisk sjukdom, funktionsnedsättning eller utländsk härkomst kan försvåra samtalet.

I vissa fall kan den utsatta personen behöva få information om olika handlingsalternativ på en gång, till exempel om att söka insatser genom socialtjänsten eller att göra en polisanmälan. Om det är svårigheter att ta dessa kontakter själv, är det viktigt att den utsatta får hjälp med det.

Bemötande

Bemötande, lyhördhet och inlevelseförmåga är av grundläggande betydelse. En förutsättning för samtal om så känsliga frågor är att man kan skapa en känsla av förtroende i samtalet.

Det är inte säkert att den utsatta betraktar sig som "en misshandlad" eller identifierar sig som en som har blivit utsatt för våld. Det kan därför vara bra att undvika ord som "misshandel" eller "våldtäkt" och hålla sig på en mer konkret nivå.

Det är mycket viktigt att bekräfta allvaret i berättelsen man får ta del av.

Inledande frågor

Ibland kan det vara lämpligt att börja med mer allmänna frågor innan man ställer mer direkta frågor om våld.

- Hur mår du?
- Jag känner mig orolig för dig, hur har du det?
- Många blir på olika sätt utsatta för våld av sin partner eller någon annan närstående, är det något du känner igen?

Fortsätt samtalet med mer direkta frågor som till exempel

- Har någon i din omgivning gjort dig illa?
- Jag ser att du har blåmärke på armen, vill du berätta hur du fått det?
- Du ser ledsen ut. Vill du berätta vad som hänt?
- Är du rädd för någon i din omgivning eller någon närstående?
- Händer det att någon tar i dig för hårt eller gör dig illa?
- Jag har märkt att du blir orolig när din partner är i närheten.

Att tänka på

- Se till att ni kan tala enskilt
- Ha gott om tid att lyssna
- Var förberedd på ett nekande svar
- Våga fråga flera gånger om du misstänker våld
- Berätta att det finns hjälp att få, ge hopp

Frågor till anhöriga

- Fråga om trötthet/utmattning
- Erbjud stöd och hjälp
- Finns avlastning/hjälp att få?

Om det framkommer att våld förekommit

Bekräfta för personen att det inte är ok att bli utsatt för våld. Berätta att våld är en brottslig handling.

Det är alltid den som äger handen som slår som är ansvarig för våldet, aldrig den som blir utsatt.

Ifrågasätt aldrig den som berättar eftersom det kan späda på skuld- och skamkänslor. Tänk på att det kan vara första gången han/hon berättar.

Var noga med att inte fördöma människan utan handlingen. Annars kommer den som är utsatt att börja försvara den som gjort övergreppet. Det är ju någon hon/han tycker om och kanske levtt ett helt liv med.

Ställ följdfrågor så att det blir tydligt att du vill veta vad som hänt. Fråga t ex när det hände första gången, om våldet har förändrats över tid och om det har blivit värre. Ett bra bemötande och omhändertagande med uppföljande stöd och hjälp kan vara avgörande för personens möjligheter att förändra sin situation.

I arbetet måste du alltid bemöta personen **med respekt, empati, tolerans**. Oftast behövs det fler samtal för att skapa förtroende.

Om det är akut, se punkt 5

1. Om personen säger ja

- Informera om att det finns stöd och hjälp enligt kontaktlistan.
- Kontakta och rapportera till din närmaste arbetsledare, nästkommande vardag.
- Chefen sammankallar till ett möte med berörda personer som t ex biståndshandläggare och kontaktpersoner. Om det förekommer demens eller psykisk sjukdom, samverka med demenssjuksköterska eller annan berörd personal.
- Diskutera förhållningssätt och lämplig stödinsats som erbjuds den utsatta.
- Dokumentera i den sociala dokumentationen enligt Socialtjänstlagen.
- Behövs sjukvård eller om våldet skett nyligen – var behjälplig med att kontakta sjukvården, be läkaren dokumentera skadorna.
- Erbjud stöd för den som utsätter enligt kontaktlistan.

2. Om våldet upprepas

- Uppmuntra till samtal genom att lyssna, ge tid, tålamod och omtanke.
- Upprepa informationen om att det finns stöd och hjälp.
- Kontakta och rapportera till din närmsta arbetsledare, nästkommande vardag.
- Chefen sammankallar till ett möte med berörda personer.
- Diskutera förhållningssätt och lämplig stödinsats som erbjuds den utsatta.
- Dokumentera i den sociala dokumentationen enligt Socialtjänstlagen.
- Ge inte upp, för en person som utsatts för upprepat våld av en närstående kan det vara en lång process att ta sig ur relationen.

- Håll kontakt med omsorgstagaren och följ upp situationen om det är du som har fått förtroendet.

3. Personen förnekar våld

- Förmedla att du hör vad som sägs, men att din upplevelse är att något har hänt.
- Informera att du är orolig och att det finns andra att samtala med.
- Kontakta och rapportera till din närmsta arbetsledare.
- Dokumentera i den sociala dokumentationen enligt socialtjänstlagen.

4. Var tydlig med

- Dokumentation/sekretess.
- Om personen befinner sig i kris/chock förvänta dig inte att han/hon ska komma ihåg information.
- Det finns hopp och möjligheter.
- Att du tror henne/honom och tar våldet på allvar.

5. Om det är akut

Om du bevittnar fysiskt och/eller sexuellt våld, ring 112 och begär polis och ambulans om någon är skadad! Tänk på att lämna adressuppgift, eventuell portkod och andra upplysningar som är viktiga.

- Lämna inte personen ensam.
- Ställ frågor om vad som har hänt.
- Dokumentera i den sociala dokumentationen enligt socialtjänstlagen.

Anmälan och sekretess

Läkarundersökning och polisanmälan

Om det finns behov av läkarundersökning skall personal erbjuda stöd genom att följa med personen till undersökningen. Vill personen polisanmäla är det viktigt att ge stöd genom att följa med hen till polisen eller be polisen komma hem.

Behöver du hjälp och stöd kontakta din chef.

Om personen inte vill men du anser att du måste anmäla:

Kontakta din chef för hjälp och stöd. Var uppriktig mot omsorgstagaren och säg att du inte kan ta ansvar för vad som kan hända och att du, beroende på brottets art, kanske måste anmäla. Rådgör med din chef, "kvinnofridsinstruktör" eller polis. Sekretesslagen hindrar inte att en uppgift som gäller misstanke om brott lämnas till åklagarmyndighet eller polis om straffet för brottet är minst fängelse i ett år. Om du är osäker på straffpåföljden kan du alltid kontakta polisen för en diskussion kring detta. Rådgör alltid med polis för en riskbedömning av våldssituationen om personen väljer att inte flytta hemifrån omgående. Du kan alltid rådfråga polisen och behöver inte uppge vem det gäller.

Om du som personal behöver stöd och hjälp när det gäller våld i nära relationer skall du alltid vända dig till din närmast chef!

Lex Sarah och Lex Maria

Du som arbetar inom omsorg har ett ansvar och en skyldighet att rapportera avvikelser, brister, tillbud.

Lex Sarah

Lex Sarah gäller inom socialtjänsten, i verksamheter enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade och vid Statens institutionsstyrelse.

Enligt bestämmelserna om lex Sarah i socialtjänstlagen, SoL, och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, ska

- anställda genast rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamheten.
- den som bedriver verksamheten utreda och avhjälpa eller undanröja det rapporterade missförhållandet utan dröjsmål.
- den som bedriver verksamheten, om det visar sig att missförhållandet är allvarligt, snarast anmäla det till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Lex Maria

Vårdgivaren ska anmäla händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en allvarlig vårdskada till Socialstyrelsen. Denna regel kallas lex Maria.

Enligt bestämmelserna i patientsäkerhetslagen (2010:659) ska

- hälso- och sjukvårdspersonalen rapportera risker för vårdskador samt händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en vårdskada till vårdgivaren.
- vårdgivaren har en skyldighet att utreda händelser i verksamheten som har medfört eller hade kunnat medföra en vårdskada.
- vårdgivaren ska anmäla händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en allvarlig vårdskada till Socialstyrelsen.

Händelser som bör föranleda anmälan är t.ex.

- fallskador som lett till allvarliga konsekvenser för patienten och som föranletts av brister i samband med undersökning, vård eller behandling
- förväxlingar, felaktiga förskrivningar, feldoseringar eller felexpedieringar
- sådana där läkemedel är inblandade, om de föranlett eller borde ha föranlett aktiva behandlingsåtgärder eller överföring av patienten till en annan vårdenhet
- utebliven eller fördröjd undersökning, diagnos, vård, behandling eller rehabilitering som varit motiverad enligt vetenskap och beprövad erfarenhet
- felaktigt utförd undersökning, vård eller behandling
- felaktig, otillräcklig eller vilseledande information till patienten eller närstående
- felaktig, otillräcklig eller vilseledande instruktion eller information till personalen vid behandlande eller mottagande vårdenhet
- felaktig användning eller felaktigt underhåll av medicintekniska produkter eller annan utrustning som tekniska försörjningssystem, nödkraftaggregat och informationssystem
- tidigare okända eller mindre kända skador eller risker vid tillämpningen av metoder eller rutiner som är i allmänt bruk
- sådana som förorsakats av brister i arbetsrutiner, i vårdens organisation eller i samarbetet mellan olika vårdenheter
- vårdrelaterade infektioner
- handling som av behandlingsansvarig yrkesutövare bedömts som försök till självmord och som föranletts av brister i undersökning, vård eller behandling. (SOSFS 2013:3)

Vart kan jag vända mig

Kontaktlista

- **IFO** (Individ- och familjeomsorgen) 0524-180 00(vardagar, dagtid)
- **Socialjouren** 0522-69 74 44
Under nedanstående tider kan du ringa till socialjouren:
Måndag - torsdag kl. 16:00-23:00
Fredag kl. 15:00-02:00
Lördag kl. 16:00-02:00
Söndag kl. 16:00-23:00

Övrig tid när du socialjour via polisen på telefonnummer 112

Är du i allvarlig och direkt fara, ring 112

- **Kvinnojouren** Uddevalla 0522 – 302 83
<http://www.kvinnojouren.se>
- **Polis och Ambulans** Akut 112
- **Polisanmälan** 114 14
- **Kvinnofridslinjen**, samtalstelefon
Dygnet runt 020 – 50 50 50
<http://www.kvinnofridslinjen.se>

Länkar

<http://www.valdinararelationer.se>

<http://www.nck.uu.se>

<http://www.fn.se/PageFiles/7177/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf>

<https://www.bra.se/bra/brott-och-statistik/vald-i-nara-relationer.html>

<https://polisen.se/Kom-till-oss/Startsida/>

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20252/2016-6-37.pdf>,

<http://www.regeringen.se/contentassets/96404117067a4a61a3d62d4be18bc826/socialtjanstens-stod-till-valdutsatta-kvinnor-prop.-20060738>.